

آقای شهید ایران

شهریار

شماره ۳
شماره ۲۲
شماره ۱۳۸۱

۱۳

شهریار

حریم حرم در نگاه رهبر شهید انقلاب

حجت الاسلام والمسلمین نصر... پژمانفر، نماینده مشهد در مجلس، از دغدغه مندی رهبر شهید برای حفظ هویت بافت پیرامون حرم مطهر رضوی می گوید

گزارش
روز

پژمانفر
نماینده

فروردین ۱۳۸۶، رهبر شهید انقلاب اسلامی، آیت... سید علی خامنه ای که همواره دغدغه حفظ هویت تاریخی و معنوی شهر مشهد را داشتند، دستوری صریح و مکتوب خطاب به استاندار وقت خراسان رضوی صادر کردند. ایشان که همواره درباره حفظ هویت تاریخی و معنوی شهر امام رضا(ع) حساس بودند، این بار نه در مقام یک ناظر، بلکه به عنوان حافظ حریم حرم، پای در میدان نهادند. نتیجه این دستور، سال ها بعد، در سال ۱۳۹۹، به نامه ای تظلم خواهانه از سوی ۲۰۰ نماینده مجلس انجامید که بر ضرورت اجرای دقیق و کامل آن دستورات برای جلوگیری از «تاراج هویت معنوی بافت پیرامون حرم» تأکید داشتند. این دغدغه اما به یک نامه و یک مقطع زمانی محدود نبود. رهبر شهید، پیش از آن نیز در پاسخ به نامه مرحوم کازرونی، وزیر اسبق راه و شهر سازی، بر این اصل کلیدی تأکید کردند که در جریان اجرای تغییرات در بافت پیرامون حرم، باید «شان ساکنان و مجاوران» رعایت شود؛ نگاهی که ابعاد اقتصادی، فرهنگی و هویتی این بافت را یکجا در بر می گرفت. حالا حدود دو دهه از آن دستور تاریخی می گذرد و مشهد این روزها چشم انتظار لحظه آخرین دیدار با آن یار خراسانی است؛ یاری که نه تنها در دل تاریخ این سرزمین، بلکه در تار و پود هویت شهر امام رضا(ع) نیز ریشه دوانده است. به همین بهانه با حجت الاسلام والمسلمین نصر... پژمان فر، نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی و رئیس کمیسیون اصل ۹۰، که البته خود او هم از دغدغه مندان حفظ هویت بافت پیرامون حرم مطهر رضوی است، به گفت و گو نشستیم تا از ریشه های نگرانی قائد شهید امت و دغدغه مندی ایشان درباره حفظ هویت و زیست بوم این بافت بگوییم.

۲

رهبر شهید در پاسخ به نامه مرحوم کازرونی، وزیر اسبق راه و شهر سازی، بر این نکته تأکید داشتند که در جریان اجرای تغییرات در بافت پیرامون حرم، باید شان ساکنان و مجاوران رعایت شود. با توجه به این تأکید و با عنایت به اینکه ایشان همواره بر حفظ زیست بوم فرهنگی اطراف حرم تأکید می کردند، لطفا توضیح دهید این زیست بوم چه ویژگی هایی داشت که حفظ آن برای ایشان، این قدر اهمیت داشت؟

یکی از رویه هایی که در جهان بسیار مورد توجه قرار می گیرد، این است که در شهرهایی با قدمت پنجاه، شصت یا صد ساله، می کوشند هویت اصیل آن شهر را - حتی با عمری بیش از ۱۰۰ سال - حفظ و تأکید کنند که آن شهر دارای چه ویژگی ها، خیابان ها، فرهنگ و مختصات بی بوده است. در اطراف حرم مطهر رضوی، زمانی فرهنگی خاص و زیست بومی ویژه با محوریت حرم، حاکم بود؛ برای نمونه، مغازه ها، مشاغل و کسب و کارهای موجود

که در دنیا رعایت می شود، به تغییرات پرداخت. امروز در کشورها و شهرهای مختلف، از جمله ایتالیا و شهر رم، اگر ساختمانی شصت هفتاد سال قدمت داشته باشد، به سادگی نمی توان آن را تغییر داد یا هویتی نو به آن بخشید و حتی نماهای ساختمان را دگرگون ساخت. این رویه در جهان پذیرفته شده است و همه بر آن مراقبت دارند، اما متأسفانه در مشهد رعایت نشد. در نتیجه، دریافت پیرامون حرم مطهر، برخی نماهای ساختمان ها به کلی غیر اسلامی و با الگوی غربی ساخته شدند؛ هتل ها و ساختمان هایی شیشه ای که هیچ نماد اسلامی در آن ها به چشم نمی خورد و بسیار آزار دهنده بودند. یکی از دلسوزان این موضوع که اصالتا مشهدی و ساکن خارج از کشور بود، وقتی به مشهد آمده و در برخی نقاط اطراف حرم راه رفته بود، اصلا احساس نمی کرد که در مشهد است، لذا ضروری است که هم جنبه اقتصادی و هم جنبه هویتی مشهد حفظ شود و بافت پیرامون حرم مطهر پاس داشته شود.

۱

در فروردین سال ۱۳۸۶، رهبر شهید انقلاب، دستورات صریح و مکتوبی خطاب به استاندار وقت خراسان رضوی صادر کردند که بعدها در سال ۱۳۹۹، ۲۳۰ نماینده مجلس در نامه ای به ایشان، بر ضرورت اجرای دقیق و کامل آن دستورات برای جلوگیری از «تاراج هویت معنوی بافت پیرامون حرم» تأکید کردند. ریشه اصلی این نگرانی عمیق و مستمر ایشان را در چه می دانید؟

به مشهد مهاجرت کنند و در آن ساکن شوند، از این رو مشهد امروز شاهد اجتماع جمعیت های متنوعی از تمام استان های کشور است؛ از خوزستان و بوشهر در جنوب، تا مازندران و گیلان در شمال، از سیستان و بلوچستان در جنوب شرق، تا آذربایجان ها و کردستان در غرب. علت اصلی این مهاجرت ها، دل بستگی تاریخی و تعلق خاطر مردم به حضرت رضا(ع) بوده است، بنابراین مشهد شهری هویت دار و مأموریت دار محسوب می شود.

دوم آنکه بیشتر سفرهایی که به مشهد صورت می گیرد - به غیر از رفت و آمدهای معدودی که ممکن است جنبه اقتصادی داشته باشد، نظیر فعالیت برخی تجار خراسانی - اساسا به خاطر بارگاه علی بن موسی الرضا(ع) و حضور زائران آن حضرت است. گواه روشن این مدعا، دوران همه گیری کروناست؛ در آن ایام که به دنبال تصمیم های گرفته شده، حرم مطهر امام هشتم(ع) مدتی تعطیل و رفت و آمد به مشهد تقریبا به کلی متوقف شد و مراکز اقامتی و تمامی مجموعه های مرتبط با سفر در این شهر، تعطیل شدند، دلیل آن روشن بود؛ دیگر هیچ کس به مشهد نمی آمد. در حقیقت، محور اصلی آمد و شد در مشهد، همان بارگاه منور رضوی است، از این رو مشهد شهری است با مأموریت و هویت مشخص و ما موظف به حفظ این هویت هستیم.

مشهد، یک شهر در کنار کلان شهرهای دیگر نیست. برخلاف بسیاری از کلان شهرها که گسترش آن ها حاصل عوامل سیاسی و اقتصادی است، مشهد از نظر شرایط اقلیمی، ویژگی خاصی ندارد که مردم را به خاطر آب و هوا جذب کند. نقطه کانونی و عامل بنیادین پیدایش و تداوم این شهر، بارگاه نورانی حضرت علی بن موسی الرضا(ع) بوده است و بر اساس همین محور، شهر شکل گرفته، معنا یافته و تا به امروز تداوم داشته است. این بارگاه ملوکوتی، موجب شده است افراد بسیاری از نقاط گوناگون، با انگیزه زندگی در جوار حضرت و بهره مندی از برکت همجواری،

۳

شما در مجلس چه اقداماتی برای پاسخ به این دغدغه انجام دادید و نقش رهبر شهید ایران در پشتیبانی از این اقدامات چه بود؟

در مجلس دهم، نسبت به اقداماتی که متأسفانه در آن زمان انجام شد، نامه ای تهیه کردیم که به امضای نزدیک به ۲۷ نفر از نمایندگان، از جمله آقای پزشکیان، رسید. این نامه، نوعی تظلم خواهی بود که به محضر رهبر شهید انقلاب تقدیم شد تا جلوی این

تغییرات بی مهابا و دلخراش گرفته شود. ساختمان هایی با ارتفاع های بلند ساخته می شد که حرم مطهر در میان آن ها گم می شد، در حالی که پیش تر از هر خیابان اصلی منتهی به حرم، نمای آن قابل مشاهده بود. با این نامه و پیگیری های انجام شده، پس از حدود یک سال و نیم تا دو سال، نامه دوم رانیز تهیه و تقدیم کردیم. در نهایت، با پیگیری های مستمر، موفق شدیم از اجرای طرحی که بسیار آزار دهنده بود (طرح تاش) جلوگیری

۴

اگر حمایت های ایشان نبود، امروز با چه وضعیتی مواجه بودیم؟

به طور خلاصه، بافت پیرامون حرم همچون پیکری مجروح است، اما ما اجازه ندادیم که این پیکر مجروح، پاره پاره شود و آسیب بیشتری ببیند، بلکه بر حفظ باقی مانده آن اصرار ورزیدیم. بسیاری از مساجد اطراف حرم، بابهانه های واهی تخریب شدند، در حالی که هریک از آن ها هویت ویژه خود را داشتند؛ مساجدی با مساحت دوازده، پانزده یا بیست

متر که در دل خود هیئت های مذهبی، جمعیت های خاص و فرهنگ های زیستی مستقل را جای داده بودند. بسیاری از شهرها نیز در این محدوده برای خود حسینییه و مسجد احداث کرده بودند و هریک دارای پیشینه و عقبه ای تاریخی بودند که متأسفانه بخشی از آن ها پایمال شد و از بین رفت. این موضوع، همواره با خاطرات تلخ و شیرینی همراه است و در آن دوران، با همت و حضور مردم، تجمعات و اعتراضاتی شکل گرفت که توانستیم آن ها را به معظم له منتقل کنیم.

با توصیه ها و تأکیدات ایشان درباره حفظ هویت مشهد و با حمایت هایشان، موفق به پیشبرد این مسئله شدیم. اگر حمایت معظم له، تأکید و اصرار ایشان بر حفظ هویت مشهد و گزارش هایی که خدمتشان ارائه شد نمی بود، امروز با شهری کاملاً بی هویت مواجه بودیم که در دل خود گوهری نفیس داشت، اما هیچ یک از فضاها بی پرونی آن با این گوهر هماهنگ نبود. این دستاورد، از ثمرات دقت ها و ریزبینی های رهبر شهید انقلاب در این موضوع به شمار می رود.

